

Studije i građa o Sinjskoj krajini, Narodna umjetnost 5—6,
 Institut za narodnu umjetnost u Zagrebu, 1967—68, str. 697.

Pod gornjim naslovom »Studije i građa o Sinjskoj krajini« je izdal Institut za narodnu umjetnost v Zagrebu v letih 1967—68 posebno publikacijo kot del znatno obširnejšega zvezka letnika »Narodna umjetnost«, posvečeno devetim različnim avtorjem.

Bernard Stulli nas v študiji »Kroz historiju Sinjske krajine« (str. 5—93) seznanja z ekonomskim, družbenim in političnim položajem Sinjske krajine vse od srednjega veka mimo fevdalizma, turške oblasti, krajiškega sistema mletske države in prehoda v 19. stoletje, in omenja tranzitno ter regionalno trgovino, cestni in železniški promet, zadolženost kmetov, lastništvo zemlje, agrarne odnose, globoko krizo kapitalističnega sistema in države, delno agrarno reformo, skupne borbe vaških in delovnih mas in končno ljudske mase v osvobodilni borbi (1941—1945).

V prispevku »Etnografski prikaz Sinjske krajine« (str. 95—109) omenjata Jelena Gamulin in Ilda Vidović v zvezi z živinorejo najstarejši tip hiše — prizemnico, ki je hkrati pastirjevo stanovanje in shramba za predmete, ki rabijo za predelavo mleka, eno- in dvonadstropno hišo, čemur sledi opis hiše in kuhinjske opreme ter živinske staje. Navajata bistveno orodje, ki rabi v poljedelstvu, setev, žetev, mlatenje, shranjevanje in mletje žita (veliki in mali ročni mlinci), ličkanje in robkanje koruze, prešanje grozdja in kuhanje žganja, izdelovanje opank, lesenih predmetov, lončarstvo, dele moške in ženske noše ter nakita. Dalje je govor o prehrani, predenju volne, tkanju (horizontalne statve), stopah za valjanje sukna in njegovem barvanju. S čebelarstvom, ribolovom, račjim in žabjim lovom so se ukvarjali že nekoč.

V študiji »Narodne pjesme Sinjske krajine« Olinka Delorka (str. 111—157) sledi navedbi piscev, ki so publicirali ljudske pesmi iz Sinja in njegove okolice, izbor 36 pesmi iz različnih krajev. Največ je lirskih, nato tistih na meji med liriko in epiko (romance in balade), najmanj pa je čistih epskih pesmi. Pisec opozarja na nekatere primere, ki se naslanjajo na francosko poezijo in na stilno posebnost pesništva Sinjske krajine — mešanico ijekavskih in ikavskih oblik ne le v isti pesmi, temveč ponekod celo v istem verz. Najštevilnejše je zastopan deseterec, za njim pa osmerek, ki se meša s sedmercem ali šestercem. Izboru pesmi je priloženo kazalo in variante pesmi, slovarček manj znanih besed in kazalo pesmi po začetku verza.

Maja Bošković-Stulli ugotavlja v prispevku »Narodne pjesme Sinjske krajine o oslobodilackoj borbi 1941—1945« (str. 159—173), da pripadajo naslednje pesmi izrazito ustni tradiciji in da je precej le-teh prekoračilo domači okvir ter prešlo v splošno poznani fond narodnih pesmi tega časa. Tu gre za večinoma kratke zaokrožene balade, ki se nanašajo na poznane akcije in dogodke iz NOB v Sinjski krajini. Vsem tem pa daje stalno imenovanje planin, ki obkrožajo Sinjsko krajino in ki so bile zaklonišča partizanov, poseben pečat rodnega kraja. Z borbenimi potmi domačih dalmatinskih enot so povezani tudi verzi o Dalmatincih v Liki. Priložene so opombe ob tekstu in 22 primerov pesmi.

Jerko Bezić razpravlja v gradivu »Muzički folklor Sinjske krajine« (str. 175—275) o glasbeni folklori Sinjske krajine, presenetljivi z vitalnostjo starih tradicionalnih, prehodnih in novih oblik. Detajlneje je prikazanih in analiziranih 35 karakterističnih primerov vokalne, vokalno instrumentalne in instrumentalne ljudske glasbe. Posebnost ljudskega petja so odrejeni obrazci posameznih vokalnih oblik, ki jih je avtor razdelil v treskavice in vojkovice (tre-

skanje z glasom in obvezno ponavljanje nenavadnega drobljenja glasu, izvedenega s polnim glasom na zlogu voj ali hoj), petje iz kape, knjige (način petja daljših pripovednih pesmi brez instrumentalne spremljave s kapo ali zaprto knjigo v roki zaradi koncentracije), nari-calke in uspavanke (brez instrumentalne spremljave), rere, petje na bas (precej razšir-jena relativno nova oblika), starejše dalmatinske mestne pesmi, ostale oblike ljudske pesmi in v pesmi z glasbeno spremljavo. Priloženi so notni primeri pesmi, pojasnila po-sebnih znakov v notnih primerih in tekst 9 pesmi.

V študiji »**Narodni plesovi Sinja i okolice**« (str. 277—301) nas Ivan Ivančan seznanja z druž-beno vlogo plesa v Sinju in njegovi okolici, njegovo karakteristiko, vrstami plesa, prepo-vedmi in vedenjem na plesu, verovanji, učenjem in petjem vezanim na ples, opisom in potekom kola ter našteva kraje, kjer so različni sloji prebivalstva najraje plesali.

Maja Bošković-Stulli, »**Narodne pripovetke i predaje Sinjske krajine**« (str. 303—432): avto-rica predstavlja 95 primerov bajk, pripovedk, legend in anegdot iz Sinjske krajine, kakor so jih pripovedovali ljudje, brez dopolnjevanja in olupševanja, z dialektičnimi nedosled-nostmi (prepletanje ikavščine in ijekavščine). Spregovori o prvih poznanih zapisih sinjskih ljudskih pripovedk in izročil v književnosti v 18. stoletju, o znamenitem Fortisovem potopisu iz Dalmacije, zbirkah »Sinjske narodne pjesme i pričanja« in »Kotarske narodne pjesme« Stjepana Grčića ter o koledarju »Zadrugar« Dinka Šimunovića. Priložene so opom-be ob tekstu in kratice pogosteje citiranih publikacij.

Josip Miličević nas v prispevku »**Narodni običaji i vjerovanja u Sinjskoj krajini**« (str. 433—515) seznanja z običaji in verovanji Sinjske krajine; z življenjskimi (ženitni, ob roj-stvu in smrti), letnimi (pustni, prvomajski, božični idr.), ostalimi običaji in verovanji (vsa-kodnevno življenje in gospodarstvo, prehrana, ljudska medicina) ter običaji in verovanji ob gospodarskih opravilih (vzreja živine, poljedelstvo, zidanje hiše, sovprega, nastrižno kum-stvo, pobratimstvo in posestrinstvo, vasovanje, preja).

V naslednji študiji »**Narodna drama i igre u Sinjskoj krajini**« (str. 517—578) razpravlja Nikola Bonifačić Rožin o dramski aktivnosti v Sinjski krajini. Ljudsko dramo deli v svatbene, pustne in dramske igre na vasi ter v ljudske igre (sinjska alka idr.), na koncu pa omenja še izreke, pregovore in kletvice.

Omenjenim razpravam, ki jih dopolnjujejo povzetki v nemščini, je priloženo slikovno gra-divo, tem pa sledijo še poročila in ocene (str. 579—666) ter kronika — »Uz dvadesetu godišnjicu Instituta za narodnu umjetnost (1948—1968)« (str. 667—697) Maje Bošković-Stulli.

Barbara Plestenjak-Jemec